

nar *llendera* a una feina 'treballar-hi': «a Bonansa he seguit --- donant *llendera* a la conjugació d'assí, pegant-nos-hi fins a les 12», AMAlcover (BDLC XII, p. 182).

En fi, en el dicc. veiem que s'usa *llendera* com a mida de gruix, en la vida rural: «és necessari que las collades tinguen a lo menos un gruix de una *llendera*», en l'*Art de Conró* de Montserrat Fontanet, de Llorito, a. 1747 (*collada* no és clar si són línies d'arbres o de solcs en un hort) (cf. en *AlcM collada* IV, § 1b, *collada* I, § 5); o bé alguna corretja del jou o de les regnes d'animals, acc. que no estaria registraad en *AlcM*, però cf. l'article *collar* m. de l'*AlcM* (§ 1 i § 4 fi; i *collar*, v. IV); 'la cordellina d'unes corretjades', com en la cançó mallorquina de llaurar: «En Vermei diu an en Ros / —Vés alerta a sa *llendera*, / que aqueix qui mos ve darrera, / saps que és de poc piadós!»; *llanderetar* 'donar llenderades': «sentí desitjos de *llanderetar*», S. Galmés; «solen desxondir-los a *llanderades*», cita del setmanari «L'Ignorància», c. 1880.

D'Eiv. no tenim informes concrets, sinó només l'assegurança que ens dóna *AlcM* que també s'hi usa el mot. El silenci del mateix article pel que fa a Menorca (essent dicc. d'En Moll) és prova suficient que el mot no hi deu ser ni conegut (manca també FebrCard. i en les altres obres dialectològiques de l'eminent filòleg menorquí).

Tenim la informació suficient per passar ja a la indagació d'una etimologia. Ni pensar a derivar-lo de LÍNTEUM o de LÍNUM perquè s'hi oposa rodonament la fonètica, i, sobretot en aquell cas, també el significat; amb LANA tampoc no s'avindria el sentit ni la -d-. Sembla un poc més raonable cavillar si podria ser un derivat de *llanda* 'planxa de metall', que no és sols valenciana sinó també baleara. Però tant l'explicació del significat, com la necessitat de trobar una justificació morfològica coherent amb la semàntica, ens acorralarien a una sola possibilitat hipotètica: partir de *llanderina* suposant-li un sentit de 'petit filferro' a arribar-hi a través d'una antiga acc. de *llanda*, no pas com a 'llauna' sinó com a 'material metàl·lic' en abstracte: d'aquí *llanderina* 'fil d'aram o de ferro molt prim', d'on s'hauria pogut extraure després un pseudoprimitiu *llendera* 'cordó no tan prim com un filferro'. Procés ben rebuscat i poc versemblant, que d'altra banda mancaria de fonament ergològic, puix que ens consta que *llendera* i el seu diminutiu han estat sempre lliants o trunyelles de fabricació pagesa amb materials vegetals (cànem o palma), mai metàl·lics (fins les *llanderes des rellotge des teu cor*, de la cançó pop. mall. citada en *AlcM*, § 1a; que no són, ben entès, fils de donar corda, sinó els cordons d'un rellotge de pèndol).

Jo havia pensat en un derivat mossàrab en -ARIA de *RETINA 'regna, brida', o canvi de sufix del clàssic RETINACULUM id.: fonèticament *rednaira dissimilat en *lednaira i transposició de dn. Això fóra possible, però ben hipotètic i combinació bastant arbitrària i no poc complicada.

Però amb gran raó, M-Lübke que (segurament en els mesos que passà a Mallorca, c. 1924) fou l'únic

que es preocupà d'una pista etimològica sobre aquest mot, ens cridà l'atenció (REW., 4875, no encara en el REW₁) sobre la colpidora semblança amb el fr. *lanière* 'corretja de cuir', preguntant-se si es podia tractar d'un manlleu mallorquí del mot francès, que ell creia derivat de LANA, nom de la llana. Aquest manlleu no pot ser: un terme d'un ambient tan rural i pagèsivol, arrelat a la vida agrícola i pecuària de Mallorca, separat de l'àrea del mot francès per tota l'amplada d'Occitània, no pot ser un manlleu, i encara més s'hi oposa -nd-: si ja fóra forçat d'admetre una adaptació anòmala de l'element nasal intermedi, fos com fos, hauria estat si de cas en sentit contrari, segons les normes de correspondència d'una llengua a l'altra (ND > cat. n).

Cal abandonar, doncs, la idea del manlleu com una suposició inconcebible. I no obstant, em sembla clar que hi ha d'haver una germanor i que no deu ser una semblança casual, essent dos mots quasi iguals i del mateix significat. I com que en tots dos el passat és més o menys obscur, l'un ajudarà a explicar l'altre, sobretot el francès ha d'aclarir-nos el nostre. L'explicació que donava M-Lübke de l'origen del fr. *lanière*, a base de LANA, que sempre ha semblat ben forçada i desaconsellada pel significat, s'ha vist cada cop més clar que s'havia de cercar en el germànic; però, justament, de la forma divergent que té en el català de l'Illa, se'n pot donar compte partint del germànic, i així mateix el nostre *llendera* confirmarà i arrodonirà el concepte que es té d'aquest germanisme.

Com començà de veure Ant. Thomas (*Rom.* xxxix, 1910, 339) i algú més, i acabaren de posar en clar Schuchardt i d'altres, sobretot Gamillscheg (*EWFS*, p. 551; *RomGerm.* vol. I, 208-9; II, 20, 55, 152, 252, 258) i Wartburg (*FEW* xvi, 598-9), es tracta en definitiva del germ. *NASTĪLA 'cinta', 'veta, bena', 'corretja per lligar'. Des de Diez (*Wb.*, 386) ja se sabia que aquest, en la seva forma gòtica *NASTĪLŌ, havia donat no sols l'it. *nastro* «stretta striscia di tessuto di lunghezza varia», 'cinta' (cf. també Bertoni, *L'Elem. Germ. It.*, 160, i REW, 5840), que en el dialecte de Como es conserva millor com a *nàstola*, i que d'altra banda en el Nord francès era *nàle* 'lligam', 'cinta', a Bèlgica. Després es va veure que *lanière* apareixia, al principi, com a *lasnière* (des del S. XII), i que hi havia el primitiu *lasne* en els Ss. XII-XIII, en textos picards i anglonormands; en fi, que al costat de *nàle* existia *nallier* «lacet de cuir», en való des del S. XVI, *naliere* «lacet de cuir» a Picardia des del XIII; i, amb una altra terminació, Anjou *nàlon* per a una corda que subjecta la boca d'un bertrol. Esdevenia clar que *la(s)niere* no era més que una metàtesi de *nastiere*, derivat de NASTĪLA > *nastle*, amb transposició provocada, sens dubte en data molt primerenca, per influència dels descendents romànics de LAQUEUS (fr. *lacet*, cat. *llaç* etc.).

En fi, fins i tot apareix *nala*, i en data tan antiga com 1140, en el Llemosí, de manera que el mot no degué ser sempre absent de la llengua d'oc, per més que allà vagi caure en ràpida decadència. Pel que fa a Itàlia, l'extensió del mot és vasta: *nàstola* 'cinturó' a